

Posudek vedoucího diplomové práce

Téma: Právní úprava náhradního mateřství v ČR v porovnání s vybranými zeměmi

Autor: Iveta Sedláčková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Posuzovaná diplomová práce je zaměřena na velmi zajímavé a podnětné téma. Problematika náhradního mateřství je sice předmětem zájmu právní nauky řadu let, stále však neexistuje komplexní, ustálený výklad. V tuzemských poměrech je to pochopitelně dáno především absencí souvislé právní úpravy, o kterou by se mohl takový výklad opřít. Tento deficit nebyl přitom uspokojivě vyřešen ani v rámci rekodifikace soukromého práva. Přesto je však náhradní mateřství realitou a je tak nutné hledat jeho zakotvení a mantinely v intencích stávající právní úpravy. Jde o snažení intelektuálně poměrně náročné, neb hledáme právní řešení tam, kde zákonodárce sám žádné přímo nedává. Připomenout je třeba i to, že jde o problematiku zasahující hned do několika právních odvětví. Volbu tématu je tak třeba hodnotit jednoznačně pozitivně, zvláště pokud autorka chce srovnat tuzemskou právní úpravu s vybranými zahraničními úpravami.

S ohledem na právě uvedené je zřejmé, že rozvržení práce se nemůže opřít o žádné tradiční schéma. Autorka tak po stručném *Úvodu* zahajuje své pojednání partií zaměřenou na obecné vymezení náhradního mateřství. Převážnou pozornost (10 stran textu) zde věnuje především etickým souvislostem. Následující část je již zaměřena na právní úpravu náhradního mateřství v České republice. Bližší pozornost je věnována umělému oplodnění a surogátní smlouvě. Další partie je dle svého názvu věnována právním úpravám náhradního mateřství v zahraničí. Poslední část je zacílena na výzkumné šetření. Autorka zde prezentuje výsledky výzkumu, který sama připravila a jehož cílem bylo zjistit vnímání institutu náhradního mateřství vybranou skupinou respondentů a zjištění jejich postojů k různým možným variantám právního řešení náhradního mateřství.

Uvedenému rozvržení tématu nelze nic vytknout. Představuje jednu z možných variant, která umožňuje přehledné seznámení se zvoleným tématem. Jisté výhrady je však třeba učinit k obsahové náplni práce. Zařazení vyhodnocení samostatného výzkumu studentky je třeba hodnotit jednoznačně pozitivně. Práci jako celek tato pasáž oživuje a přináší řadu zajímavých postřehů. Současně je zřejmé, že autorka vynaložila při jeho zadání a zpracování značné úsilí. Bez části práce má však práce toliko 40 stran. Samotné právní úpravě náhradního mateřství v ČR pak věnuje autorka jen 22 stran. Kapitole, která má být zaměřena na zahraniční úpravy, pak jen stran 5. Je tak zřejmé, že práce není ve více než v polovině svého rozsahu zaměřena na právní aspekty problematiky, které měly tvořit její základ. Autorka přitom právní úpravu související, resp. dopadající na náhradní mateřství zcela nevyčerpává. Správně sice zaměřuje svou pozornost na problematiku umělého oplodnění a surogátní smlouvy, čtenář však marně touží po bližším uceleném vysvětlení například toho, jaké má náhradní matka nároky vůči otci (a to jak v případě, kdy dítě zůstane její, tak v případě, že dojde k jeho osvojení); za jakých podmínek je možné takto narozené dítě osvojit (opět s výčtem všech možných v úvahu přicházejících variant); jak to bude se souhlasem s osvojením; jaké osoby mohou vstoupit do procesu osvojení; do kdy a za jakých podmínek lze osvojení zrušit; jaký bude rozdíl v tom, pokud bude

náhradní matka vdaná nebo svobodná; za jakých podmínek může být objednatelem jen jedna osoba; jaké budou rozdíly v osvojení, pokud je náhradní matkou blízký příbuzný a pokud je jí zcela cizí osoba; kdy nejdříve po narození je možné předat dítě objednatelskému páru (opět ve variantách podle toho, jaký je poměr k dítěti); v jakém postavení (postaveních) bude (resp. může být) objednatelský pár po předání ve vztahu k dítěti; jak je to se jménem a příjmením dítěte; je-li možné ustavení objednatelského páru do pozice pěstounů; jak bude probíhat ochrana takového dítěte proti počinání náhradní matky a objednatelného páru ze strany státu (zbavení rodičovské odpovědnosti, zbavení práva na souhlas s osvojením, odebrání dítěte atp.); za jakých podmínek je možné dítě vrátit náhradní matce (a je-li to vůbec možné); jaké jsou varianty nároků na náhradu škody a případného bezdůvodného obohacení mezi zainteresovanými subjekty; jaké jsou trestněprávní souvislosti náhradního mateřství atp. atp. Některé z naznačených problémů jsou v práci dotčeny (např. souhlas s osvojením, trestně právní postih, bezdůvodné obohacení), souvislý propracovaný výklad však převážně chybí. Autorka tento širší záběr problematiky dosti podceňuje, ač byla k hlubšímu a širšímu zaměření svého výkladu na právní aspekty tématu opakovaně vyzývána vedoucím práce. Je jistě škoda, že si jeho dobře míněné rady nevzala více k srdci, neb se jí ve stávající podobě práce nedaří téma v tomto směru plně vyčerpat.

Samotný výklad pak vzbuzuje řadu otázek. Občas ruší opakování již jednou uváděných informací, resp. nesouvislé pojednávání o tomtéž na různých místech (např. surogátní smlouva v kap. 2.4.4. i 3.2 aj.). Samostatnou otázkou je věcná správnost a přesnost uváděných tvrzení. Tak například bližší pojednání o surogátní smlouvě v kap. 3.2. zahajuje diplomantka citací dvou názorů významných tuzemských autorů, kteří se vyjádřili k povaze takové smlouvy (Haderka, Telec). První z nich vnímá takovou smlouvu jako absolutně neplatnou, druhý považuje takové plnění náhradní matky za pouhou společenskou úsluhu. Autorka se přímo (zpočátku) nekloní ani k jednomu závěru, svůj další výklad již zaměřuje na vymezení náležitostí surogátní smlouvy. Hned v první podkapitole, nazvané *Nadpis (záhlaví) smlouvy*, pak bez dalšího vychází z toho, že surogátní smlouva je právním jednáním (*Označení právního jednání není v současné úpravě ...*). To jistě směřuje ke vzniku práv a povinností a tedy i právního vztahu. S předchozími citovanými závěry se tak blíže nevypořádává, byť se od nich odklání (tedy ani neuvádí, proč by smlouva neměla být neplatná ani to, proč by se nemělo jednat jen o společenskou úsluhu). Ve výkladu si dosti protiřečí i dále (závazky – nevymahatelné – plněné v souladu s právními předpisy ČR; smluvní strany společenské úsluhy; salvátorská doložka v mimosmluvním ujednání aj.). V dalších kapitolách pak již vychází spíše z předpokladu, že se jedná jen o společenskou úsluhu, nebo o mimosmluvní typ dorozumění. Stále však v držení této koncepce není důsledná. Rozdíl mezi rovinou společenské úsluhy a závazkem pak vidí v úplatnosti (s. 29). V případě nepřiměřeně vysoké úplaty poskytnuté náhradní matce polemizuje o tom, zda se nejedná o *kupní smlouvu, tedy prodej dítěte* (s. 29). Mnohé myšlenky by pak zasloužily bližší vysvětlení (např. proč by čestné prohlášení náhradní matky, že po dobu těhotenství nebude brát drogy, mělo být v rozporu s Listinou, tedy že by mělo být protiústavní – s. 28). Souhlas s osvojením není možné zaměňovat s možností o dítě pečovat (s. 32). Mnohem bližší vysvětlení by snesla úvaha o bezdůvodném obohacení náhradní matky ve vztahu k otci dítěte a trestněprávní souvislosti takového obohacení na s. 34 (ve stávající podobě je velmi obtížně srozumitelná) aj. aj. Ne příliš přesvědčivý je avizovaný rozbor zahraniční právní úpravy. Ve čtvrté části totiž není zahraniční úprava srovnávána s tuzemskou (jak plyne z názvu práce), nejde ani o vymezení právní úpravy v zahraničí (jak by mohlo plynout z názvu samotné části čtvrté), jde spíše o přehled několika judikátů vztahujících se k některým cizím právním úpravám. Nutno však dodat, že autorka se zahraniční úpravou jinde v textu pracuje a vychází z ní v mnoha ohledech například v části zaměřené na surogátní smlouvu. Souvislejší srovnání s českou úpravou či přehledný výklad zahraniční úpravy však v práci postrádáme.

Formální úroveň zpracování je na slušné úrovni. Jen občas čtenáře vyruší prohřešky proti pravidlům pravopisu a překlepy (s. 31 – *je milné považovat...*; s. 34 – *právní úravy*; s. 36 – *šlodosáhnout* aj. aj.)

Autorka čerpá z rozsáhlého výčtu odborných zdrojů. Práce je doplněna bohatým citačním aparátem. Autorka cituje v intencích platné citační normy. Její citování je konstantní.

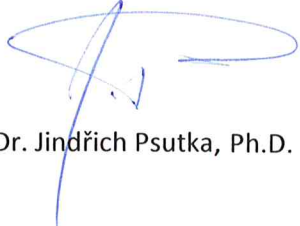
Lze shrnout, že odevzdaná práce je zaměřena na velmi zajímavou a náročnou problematiku. Autorce se daří vypořádat s jejími úskalími tu lépe, tu hůře. Kladně je třeba hodnotit oživení práce provedeným výzkumem. Na velmi dobré úrovni je práce s odbornými zdroji. Výhrady je však třeba nepochybně mít k obsahovému zpracování. Autorce se příliš nedaří udržet konzistentní sevřený styl výkladu bez opakování a protiřečících si tvrzení. Mnohem větší pozornost měla být věnována širším právním aspektům náhradního mateřství. Autorka mnohé z nich značně pomíjí, což je jistě škoda.

Práci s ohledem na uvedené k obhajobě **doporučuji**, navrhuji ji však hodnotit jako **dobrou**, v případě velmi úspěšné obhajoby jako **velmi dobrou**.

Otázky:

- 1) Vysvětlete, za jakých podmínek lze provést umělé oplodnění. Kdo je neplodným párem v případě oplodnění náhradní matky?
- 2) Vysvětlete funkci salvátorské klauzule v dorozumění o společenské úmluvě.

V Plzni dne 13. května 2018

JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.